

Voor Emmeke

*Love is like a butterfly
as soft and gentle as a sigh
The multicolored moods of love
are like its satin wings*

Dolly Parton

Roos Schlikker

Moeder van glas

UITGEVERIJ PLUIM
AMSTERDAM/ANTWERPEN

'Ik heb je in een koffer gestopt.'

'Mooi is dat.'

'Hij staat in mijn werkkamer. Oud. Gebutst. Bekrast. Ik vond hem onderaan je trap.'

'Ha! Dat past me. Oud. Gebutst. Bekrast. En onderaan een trap gevonden.'

'Niet grappig.'

'Ah, joh. Inmiddels wel, toch? En ik heb nu één voordeel. Ik krijg geen rimpels meer. Heb je mijn crèmepjes nog bewaard?'

'Ik gebruik ze niet. Ik kan je nog niet over mijn gezicht smeren.'

'Moet je wel doen. Zonde om weg te gooien.'

'Maar jij zit dus in dat koffertje. Je bijbel, poëziealbums, een rare pasfoto, briefjes. Overal in je huis vond ik met potlood beschreven papiertjes. Hele en halve gedachtes. Ik heb ze bij elkaar geveegd. Dat is wat er van ons overblijft, een koffertje. O, en de volgekriebelde schriften die je twee jaar geleden bij me door de bus deed.'

'Die hoefde je toch niet te bewaren? Het ging heel slecht toen.'

'Ook dat was jij.'

'Wat schreef ik?'

'Geen idee. Je staat al maanden naast me, maar ik durf je niet open te maken.'

'Dat ik nog eens een doos van Pandora zou worden.'

'Doe niet zo raar. In de doos van Pandora zat al het slechte dat de mens zou treffen. In jou zat ook het goede.'

'Vind je?'

'Alle dagen met jou waren een verrassing.'

'Soms was ik echt gelukkig, hoor.'

'Weet je nog dat we een boek zouden maken? We zouden samen door jouw leven reizen om erachter te komen hoe je het probeerde, altijd maar doen of je normaal was. De gekte buiten de deur duwen. Een leven lang verhullen. Ik zou jou alles vragen.'

'Dat mocht je ook. Wij hebben altijd gepraat. Er waren nooit stiltes tussen ons.'

'Maar toen ging je dood.'

'Toen ging ik dood.'

'Hé mam.'

'Ja?'

'Ik wil dit boek niet alleen maken.'

'Dan neem je me toch mee?'

'Precies. Dan ben je tenminste niet voor niets de koffer in gedoken.'

'Grapjas. Nou, kom op. Dan gaan we.'

1. Crisis

Het was kerst 2009. Mijn man, onze oudste zoon, toen drie maanden oud, en ik logeerden bij mijn ouders. Ik was moe. Moe van het moederen, en moe van mijn moeder, want we stuiterden al jaren op en neer, van vrolijke periodes naar tijden vol gehuil. 'Hoe is mama?' was altijd de eerste vraag die ik stelde als ik mijn vader belde. Voorzichtig had ik al een paar keer laten vallen dat dat niet helemaal normaal was.

Natuurlijk dacht ik vaak aan mijn oma, mijn moeders moeder, die manisch-depressief was. Ik liet mijn moeder eens een online zelftest doen op de site van het Kenniscentrum Bipolaire Stoornissen. Ze scoorde buitengewoon hoog. Maar naar de dokter gaan was echt niet nodig, vonden mijn ouders. Ben je mal. Ze had een dipje. Kom op, schouders eronder. Klaar.

Met anderen praatte ik niet over mijn moeder. Zelfs mijn beste vrienden wisten weliswaar dat ze een bijzondere vrouw was, maar niet wat er echt aan de hand was. Ik speelde geen mooi weer, ik wás mooi weer. Vrolijk, niets aan de hand. Nee hoor, ik heb heel gezonde ouders. Altijd gehad. Een doodgewone traditionele thuissituatie. Zeker. Zeker. Wat een leuke, sociale moeder heb jij. Ja nou.

Ik vertelde niet over de eindeloze praatessies. Over de paniek die ze voelde als ze weer eens haar sleutels kwijt was. Of haar pinpasje. Of haar huis. Ik durfde nooit toe te geven hoe narrig ik soms was. Zoals toen ik met een ernstige infectie hondsberoerd in het ziekenhuis lag. Zij zat naast mijn bed te huilen. 'Ik ben zo depressiehief.' Woedend was ik. Moest het nu alweer over haar gaan?

En nu was mijn zoon er en had ik gedacht romantisch besneeuwde feestdagen door te brengen bij mijn ouders, die uit elkaar zouden klappen van geluk om dit wonderschone kleinkind. Wat zat ze nou te sippen?

Wanneer ik eraan terugdenk bij het schuldgevoel als maagzuur in mijn binnenste. Want ja, we hadden in die tijd heus met haar te doen, maar ons medelijden werd afgewisseld met hevige irritatie, zowel bij mijn vader als bij mij. Er waren discussies, verwijten, ruzies.

'Kan het nooit eens normaal?'

'Waarom maak je overal zo'n toestand van?'

'Kijk nou, je bent oma! Je hebt alles wat je hartje begeert!'

Intussen bibberde mijn moeder, ze schokschouderde, zond ons verweesde glimlachjes, at nauwelijks en staarde hologig in de ruimte. En ze praatte maar. Over vroeger. Over allerlei mensen die dood waren. Beroemde schrijvers, zangers. Bekende suïcidegeval-
len.

Ik wiegde mijn baby en vroeg of ze wilde ophouden alsjeblieft. Of ze niet meer wilde praten over de dood maar over het leven.

Drie maanden later stelde de arts haar die ene vraag:
'Denkt u weleens aan de dood?'

'Ja.'

'Aan uw eigen dood?'

'Ja.'

'Heeft u weleens over een poging nagedacht?'

'Ja.'

Verbijsterd staarde ik haar aan. Hoezo ja? Ze praatte over de dood, dat wel, maar dat wilde toch niets zeggen? Hoezo een poging? Pilletjes? Opgespaard? Hoezo ja?

Het was maart 2010 en ik keek omhoog. Hoog boven de Eerste Constantijn Huygensstraat in Amsterdam torent een beeld waar ik nooit zonder verbazing onderdoor kon fietsen: een man die zijn armen naar de hemel geheven houdt. *How to meet an angel*, noemde het Russisch-Amerikaanse kunstenaarsechtpaar Ilja en Emilia Kabakov het. Reuzepoëtisch, alleen staat de reikende kerel boven op de Mentrum-kliniek, een plek voor psychiatrische patiënten, waar hulp wordt geboden aan mensen die diep- en diepwanhopig zijn. Zo wanhopig dat ze soms, misschien zelfs vaak, verlangen naar de dood. En dat geeft *How to meet an angel* iets wrangs. Want wat doet die vent daar? Is hij, zoals het kunstenaarsduo wellicht bedoelde, klaar om de kliniek te verlaten en de wereld te omarmen? Of is hij klaar om de wereld te verlaten en een engel te omarmen?

Onder dit beeld dolen de mompelaars, de alcoholisten, de zakenmannen die verwilderd uit hun ogen

kijken, de huismoeders met een tic, de paniekaanvalklanten, de overmoedigen, de bangeriken, de posttraumatischestressveteranen. Allemaal in gevecht met het leven. Ik was altijd de buitenstaander die gniffelde om de kerel die hoog op een ladder op de crisiskliniek staat, klaar om te springen. Maar vandaag keek ik anders. Nu meende ik dat hij een bijzondere sprong zou wagen. Hij trotseerde zijn angst, durfde te zeggen dat hij het niet meer wist.

Dat hij zijn gedachten niet meer in de hand had.

Dat het in zijn kop raasde.

Dat hij hulp nodig had.

De hopeloze. De hulpeloze. Maar ook de allermoeigste. Hij maakte de grootste bungeejump van zijn leven.

Al jaren hadden we thuis de moed erin proberen te houden, maar na de geboorte van mijn oudste zoon zakte mijn moeder steeds verder weg, tot ze alleen nog maar praatte over de dood. Ik sleepte haar naar de huisarts, die een aantal gesprekken met haar voerde. Zijn steun hielp, even, maar toen kreeg het depressiemonster haar weer in zijn klauwen. Ze wilde niet meer. Ze wilde niets meer. Het monster liet zich niet verjagen. *There's a monkey on your back.*

Mijn vader bleef optimistisch. Het zou goed komen, ze had slechts een kwetsbare periode. Het werd vast beter. Af en toe ging het ook een paar dagen redelijk. Zelfs zo aardig dat mijn moeder erop aandrong dat mijn vader naar Kaapstad zou gaan om met zijn maten te fietsen. Ik beloofde een oogje in het zeil te houden.

De dag na mijn vaders vertrek zag ze hem plotseling op een bankje voor haar deur zitten. In paniek belde ze op: 'Papa zit buiten. Dat kan toch helemaal niet?' En wist ik trouwens dat ze last van muizen had?

Er waren geen muizen. En mijn pa fietste in de Afrikaanse zon. Toen ik bij haar huis kwam, deed ze hysterisch huilend de deur open. Ik trok haar tegen me aan. 'Mam. Dit kan zo niet langer.'

Ik bracht haar naar de huisarts, die ervoor zorgde dat ze onmiddellijk bij de crisisdienst terecht kon. Een paar uur later tuurde ik naar dat malle beeld. Voor het eerst liep ik eronderdoor, de warme hal in, op zoek naar een engel.

De muur in de wachtruimte was ongetwijfeld van het meest geruststellende okergeel dat Histor in de collectie had. De vrouw achter de balie had geglimlacht en een luchtig grapje gemaakt. Ze bracht ons nu citroenthee. Alles ademde normaliteit uit, maar niets op deze plek was echt gewoon en het feit dat wij op deze harde plastic stoeltjes zaten al helemaal niet. Ik hield mijn moeder in mijn armen. Zij die er altijd uitzag alsof ze elk moment een chique receptie kon binnenlopen, zij die zich zo bekommerde om wat de buitenwereld van haar dacht, zij hing nu als een klein kind tegen me aan en kon niet stoppen met huilen. Ik aaide haar roodbruine haren, zoals ik die van mijn zoon ook vaak aaide. Vanuit mijn ooghoek zag ik een speelhoek voor kinderen. Zouden die hier ook...? Ja, natuurlijk kwamen die hier ook. Net als wij, terwijl we dat nooit hadden gedacht.

Wat een ramp - onwettelijk NAV
verre-gevoel, wat er allemaal
gebeurt, en naast merre die duurt

Vreeselijk om nu in een soort
RAN dacht te zitten, die ik
zo vrees, want ik eigenlijk
al weer voor wil vluchten
en elid maar kan het niet
opvangen, gevraagd.

Totoboeke, zoek identifi-
teit, vragen, graven, wie
was ik toch, wie ben ik
hoe nu verder -

Intrus mee, afgewisseld
met kipper, zoekende ziel
keaten, pammetje
Slichten, dampen, even
geen onrust, even traken
even niet zo hefig